

Framtid för hantverket!

Dess betydelse i ett mångfacetterat arbetsliv

646 år av erfarenhet och utveckling har det idag äldsta, enligt skriftliga källor, kända (skrå-)yrket i Sverige att se tillbaka på. Ett fantastiskt tillbakaperspektiv med tanke på hur fort modern teknik och produkter idag utvecklas, förnyas och glöms bort. Det finns en framtid för hantverk också åtta år in i tjugohundratalet!

Hur skall vi beskriva arbetsmarknaden idag? Finns det något som konkret sammanfattar diskussionen de senaste åren och som anger riktningen för de närmaste åren, framtiden? Svaren blir förmodligen lika mångfacetterade som arbetsmarknaden ser ut. Det beror på vem som svarar eller från vilken utgångspunkt diskussionen startar. Denna artikel kommer att belysa frågan sett ur *hantverksyrkenas* perspektiv. Är det något som speciellt utmärker hantverket och de hundratals yrken som representerar denna sektor?

Flera olika aktörer beskriver ”behovet” av hantverkare som mycket stort. Diskussioner som bland annat förs inom Europeiska Unionen, visar att mer än 18 miljoner(!) små och medelstora företag (95 % har mellan 1 och 50 anställda) inom EU står för 66 % av den totala arbetskraften och 60 % av den totala omsättningen. Inom denna sektor finns hantverkarna och hantverksföretagen. Dessutom – och detta glöms ofta bort - finns det en mängd specialyrken inom till exempel industrin som också kan beskrivas som hantverk. Var det någon som sa att hantverkarna inte är betydelsefulla?

Ett intressant svenskt exempel, som mycket konkret visar hantverkets betydelse, är återuppbyggnaden av Katarina Kyrka i Stockholm vilken ödelades av en brand i maj 1990. När den reparerades och återfick sin ursprungliga form och utseende krävdes mer än 35 olika hantverksyrken för att lyckas med detta, i många stycken unika, byggprojekt. Den tragiska olyckan gjorde att flera yrken och hantverk, som många trodde var helt bortglömda revitaliserades och material, konstruktioner, specialtekniker och yrkeskunskaper fick en renässans. *Hantverket och hantverkaren* hamnade i centrum. Det krävdes stor kunskap och spetskompetens för detta arbete. Det blev fokus på hantverkarens yrkesskicklighet och yrkesstolthet. Efter återuppbyggnaden skrevs det bland annat att det blev "ett bygge för femhundra år framåt i tiden".

Självklart skall det inte behövas olyckor och katastrofer för att hantverket och hantverkarna ska hamna i rampljuset. Alltför ofta tar man hantverkarens kompetens och yrkesskicklighet för givet. Att han/hon alltid skall finnas på plats när de behövs. För många yrken behålls och utvecklas yrkesskickligheten och hantverkskunnandet trots allt - i det tysta?

Nej! Det är viktigt att det *inte* sker i det tysta utan att hantverket blir synliggjort och att det finns ”ambassadörer” som talar om och aktivt arbetar för att flytta fram hantverkets positioner, så att yrken kan utvecklas och ytterligare förfinas. Professionalism, yrkesskicklighet samt inte minst yrkesetik, är honnörsord!

Hantverket lever inte kvar i 1930- eller 50-talet! Hantverket utvecklas ständigt med nya material, verktyg och utrustningar och inte minst de olika uttrycksformerna (i produkter, tjänster eller service) som yrkena företräder. Det gäller såväl en professionell installation av

ett värmesystem som VVS-hantverkaren utför, förgyllda tavelramar och möbler, omsättningen av en kakelugn eller floristens och möbelsnickarens produkter.

Stiftelsen Hantverk & Utbildning i Leksand, arbetar sedan snart 20 år med att synliggöra hantverkets och hantverksutbildningarnas betydelse för svensk arbetsmarknad. Stiftelsen har etablerat ett stort nätverk både nationellt, nordiskt och internationellt och har bland annat utarbetat databasen www.hantverksbasen.se som är ett sätt att få fördjupad information om olika hantverk, utbildningar, branschkontakter med mera. Hantverksbasen och kansliet i Leksand fungerar som ett informationsorgan där de som är intresserade kan få reda på "allt" som har med hantverk att göra. Här kan studerande, lärare, studie- och yrkesvägledare, arbetsförmedlare, organisationer med flera söka detaljerad information.

Stiftelsen har, på uppdrag av Sveriges Hantverksråd, ansvaret för handläggningen av *Gesäll- och Mästarbrev* som utfärdas i Sverige. Gesäll- och Mästarbrev är hantverkarnas internationellt kända kompetensbevis för uppnådd yrkesskicklighet i ett hantverk. Det finns möjlighet att erhålla Gesällbrev i över 70 olika yrken och Mästarbrev i över 100 olika yrken i Sverige idag.

Rapporter från organisationer, branscher, utredare m flera visar att nästan alla sektorer och branscher på arbetsmarknaden kontinuerligt behöver kompetent personal och yrkesskickliga medarbetare. Hantverkarna är viktiga i denna diskussion, ja, kanske de mest betydelsefulla, då det finns en stor potential för nyrekrytering inom en mängd olika yrken. Var finner vi dem? Hur kan vi underlätta för de unga att söka sig till relevanta, spännande och kreativa utbildningsmiljöer? Vad krävs av organisationer, skolor, myndigheter, arbetsförmedlare, opinionsbildare, föräldrar, lärare, rektorer, studie- och yrkesvägledare för att vi tillsammans skall kunna placera hantverket och dess betydelse högst upp på dagordningen?

Den nya *lärlingsutbildningen för vuxna inom särskilda hantverksyrken* (se hemsidan www.hantverkslarling.se) kommer att innebära ett mycket välbehövligt tillskott inom svensk hantverks-/yrkesutbildning. Och den nya tekniken: IT, data? Jag menar att vi inte får förledas att tro att IT-samhället, data och kvantfysik, halvledare och informationssamhällets alla nyvunna tekniska framsteg skall lösa allt! IT är inget mål i sig. Det är ett medel för snabbare kontakter, spridning av information och kunskap och möjligheten att göra snabba affärer. Det är viktigt att komma ihåg att det finns många led innan det alls blir en dator, bildskärm eller ledningar som gör att vi får ström - och får strömmen inkopplad.

Formgivare, konstruktörer, ingenjörer, planerare och dessutom "anläggningshantverkare" som ser till att ledningarna (bredbandskablarna) kommer ner i jorden *och* en mängd olika hantverkare som till exempel verktygsmakare, elektriker och verkstadsmekaniker är viktiga och nödvändiga länkar i denna kedja!

Diskussionen måste nyanseras och vi måste tillåta oss att vara tydligare i beskrivningen av sambandet mellan olika yrken och dess roll i det totala samhällsmaskineriet. Precis som för urmakaren - också hon/han en yrkesskicklig hantverkare - som måste ha alla detaljer på plats i ett urverk för att det skall fungera. Fattas det minsta lilla kugghjul så går inte urverket! Teori och praktiskt arbete måste gå hand i hand i en modern, förnyad och framtidsinriktad hantverks- och yrkesutbildning.

En segelmakare idag använder CAD/CAM för att rita/designa sina professionellt tillverkade segel. Han/hon *måste*, efter att ritningsarbetet är färdigt, klippa ut och sedan sätta sig vid symaskinen och sy eller limma seglen. Vid OS i Sydney var det till och med en segelmakare

som justerade seglen till en OS-deltagare genom att sy för hand. Tala om hantverkarens och hantverksyrkenas betydelse!

Kunskapssamhället? Vem byggde Versailles, Pyramiderna, Colosseum, Kinesiska muren, Taj Mahal eller Notre Dame-katedralen? Välkommen att besvara frågan! När, eller hur definierar vi under en viss tid av vår historia kunskapssamhället? Och *vem* gör det. Tala idag med vilken yrkesman eller yrkeskvinna som helst och försök ifrågasätta deras kunskaper och yrkesskicklighet.

Hantverket är, som sägs i rubriken, en mycket viktig del i en mångfacetterad arbetsmarknad som omfattar hundratals yrkesskickliga utövare. Det är mycket viktigt att de som väljer en hantverkskarriär ges de bästa förutsättningar för att nå sina mål med utbildningen. Och därefter erövra sitt Gesäll- och Mästarbrev och att de sedan med yrkesstolthet kan säga: ”Titta vad jag kan – jag är något!”. Yrkesskicklighet måste värderas högt och få en tydlig status bland de yrkesutövande. Detta kan sedan ”spilla över” till unga och arbetssökande så att de goda exemplen lyftas fram och tydliggörs.

Göteborgs Stadsmuseum tog för några år sedan initiativet till utställningen *Handens intelligens – Hantverk förr och nu*. Det blev en spännande arena för hantverkare, debattörer, utbildare, lärare och studerande som besökte utställningen. Det får dock inte bli så att hantverket endast hittas på museer. Hantverket och hantverkarna ska finnas närvarande i samhället! Hantverket lever! Leve Hantverket!
Yrket med 646 år på nacken? Skraddaryrket!

Av Börje Hagman, Stiftelsen Hantverk & Utbildning i Leksand